

RÈN LUYỆN KĨ NĂNG CHỦ NHIỆM LỚP CHO SINH VIÊN SƯ PHẠM NGÀNH GIÁO DỤC TIỂU HỌC Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC ĐỒNG THÁP

Nguyễn Kim Chuyên - Trường Đại học Đồng Tháp

Ngày gửi bài: 09/01/2018; ngày sửa chữa: 10/01/2018; ngày duyệt đăng: 31/01/2018.

Abstract: Training professional competence is the main task of pedagogical schools. This article introduces some methods to train skills of homeroom teacher for primary education students at Dong Thap University to meet the practical needs of reality and to meet professional standards of primary teachers.

Keywords: Skill, homeroom teacher, student, skills, primary education.

1. Mở đầu

Để hình thành và phát triển kĩ năng (KN) nghề nghiệp cho những “giáo viên (GV) tương lai” đáp ứng yêu cầu xã hội, các trường sư phạm đã không ngừng đổi mới về mục tiêu, nội dung, phương pháp và quy trình đào tạo. Năng lực nghề nghiệp của sinh viên (SV) ngành giáo dục tiểu học ở các trường đại học sư phạm nói chung, Trường Đại học Đồng Tháp nói riêng không chỉ thể hiện ở khả năng dạy học mà bao gồm cả các KN nghiệp vụ mà SV cần được bồi dưỡng và tự rèn luyện trong quá trình học tập ở trường sư phạm. Trong đó, SV vừa được trang bị kiến thức lí luận về *Khoa học giáo dục* và *Tâm lí học sư phạm*, mà còn được rèn luyện KN nghề nghiệp và phẩm chất đạo đức của “người GV tương lai”.

Những năm qua, Trường Đại học Đồng Tháp luôn coi trọng hoạt động rèn luyện nghiệp vụ sư phạm; đặc biệt, KN làm công tác chủ nhiệm lớp được xác định là khâu quan trọng trong quá trình đào tạo GV nói chung, GV tiểu học nói riêng và đã đạt được những kết quả đáng ghi nhận. Đa số SV có kiến thức chuyên môn vững, tác phong chững chạc; tuy nhiên, vẫn còn một số SV yếu về năng lực làm công tác chủ nhiệm lớp. Vì thế, việc rèn luyện các KN chủ nhiệm lớp cho SV ngành giáo dục tiểu học, giúp các em thực hiện tốt công tác chủ nhiệm khi đi thực tập sư phạm cũng như trong công tác của “người GV tương lai” là điều cần thiết và quan trọng ở Trường Đại học Đồng Tháp hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm về “kĩ năng” và “kĩ năng chủ nhiệm lớp”

Tùy vào cách tiếp cận mà có nhiều cách định nghĩa khác nhau về KN. Theo sách **Tâm lí học giáo dục**: “KN là khả năng vận dụng kiến thức để giải quyết một nhiệm vụ cụ thể” [1; tr 82]; theo **Từ điển Tâm lí học**: “KN là mức độ chỉ phương pháp hành động mới trên cơ sở tri thức nào đó nhưng chưa đạt đến mức độ kĩ xảo” [2; tr 225-226]; còn theo **Từ điển Tiếng Việt** thì “KN là khả năng ứng dụng tri thức khoa học vào thực tiễn” [3; tr 326].

Từ những quan niệm nêu trên, có thể rút ra một số những đặc điểm về KN như sau: KN trước hết phải được hiểu là kĩ thuật của hành động, bao giờ cũng gắn với hành động cụ thể; KN không phải là sinh ra đã có, mà là sản phẩm của hoạt động thực tiễn, là quá trình con người vận dụng những tri thức và kinh nghiệm vào hoạt động thực tiễn để đạt được mục đích đề ra.

Trên cơ sở khái niệm KN và thực tiễn công tác chủ nhiệm lớp, có thể hiểu “KN chủ nhiệm lớp” là khả năng vận dụng những kiến thức về công tác chủ nhiệm để thực hiện chức năng và nhiệm vụ của GV chủ nhiệm trong thực tiễn. Rèn luyện KN chủ nhiệm lớp còn gọi là “rèn nghề”, “tập làm” công việc dạy học, giáo dục học sinh (HS) - nói cách khác đây là quá trình hình thành và rèn luyện các năng lực sư phạm cốt lõi cho SV, góp phần hình thành các phẩm chất và năng lực cho GV tương lai.

2.2. Những kĩ năng chủ nhiệm lớp cơ bản cần rèn luyện cho sinh viên ngành Giáo dục tiểu học ở Trường Đại học Đồng Tháp

Theo **Luật Giáo dục**, Điều 27, mục tiêu của giáo dục phổ thông là: “... *Giáo dục tiểu học nhằm giúp HS hình thành những cơ sở ban đầu cho sự phát triển đúng đắn và lâu dài về đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ và các KN cơ bản để HS tiếp tục học trung học cơ sở*” [4; tr 21]. Tiểu học được xác định là cấp học nền tảng trong hệ thống giáo dục quốc dân, sự hình thành và phát triển của cấp học này là cơ sở, điều kiện phát triển các bậc học tiếp theo. Công tác chủ nhiệm lớp ở tiểu học có vai trò quan trọng không thể thiếu đối với mỗi GV tiểu học, điều này được quy định rõ trong **Điều lệ Trường tiểu học**. Vì vậy, các trường sư phạm cần trang bị tri thức, rèn luyện KN cho SV về công tác chủ nhiệm lớp thông qua các bộ môn *Tâm lí học*, *Giáo dục học*, *Phương pháp dạy học bộ môn*, *Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm* thường xuyên hay trong việc tổ chức sinh hoạt thực hành, kiến tập, thực tập chủ nhiệm hàng năm.

Căn cứ vào **Điều lệ Trường Tiểu học** (ban hành kèm theo Thông tư số 41/2010/TT-BGDĐT ngày 30/12/2010 của Bộ trưởng Bộ GD-ĐT) kết hợp với việc nghiên cứu lí

luận và thực tiễn công tác chủ nhiệm lớp ở trường tiểu học hiện nay, chúng tôi xác định những KN chủ nhiệm lớp cơ bản cần rèn luyện cho SV sư phạm nói chung và SV ngành giáo dục tiểu học nói riêng là: - Tìm hiểu đối tượng HS; - Xây dựng tập thể HS lớp chủ nhiệm; - Giáo dục toàn diện HS; - Quản lý toàn diện hoạt động của HS trong một lớp; Xây dựng, phối hợp với các lực lượng giáo dục; - Xây dựng kế hoạch chủ nhiệm; - Đánh giá kết quả giáo dục HS; - Giáo dục HS cá biệt; - Tổ chức các hoạt động giáo dục (tổ chức giờ sinh hoạt lớp, hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp theo chủ đề, hoạt động lao động...); - Làm việc với hồ sơ chủ nhiệm, báo cáo định kì cho hiệu trưởng.

Việc rèn luyện KN chủ nhiệm lớp trong trường sư phạm có thể tiến hành dưới nhiều hình thức khác nhau; trong đó, với vai trò chủ đạo, giảng viên cần xây dựng kế hoạch, nội dung, chương trình rèn luyện nghiệp vụ sư phạm phù hợp. Nếu có điều kiện, cần liên hệ với trường tiểu học để giúp SV có cơ hội thường xuyên đến các trường tiểu học dự giờ, tham gia các tiết giảng dạy, làm công tác chủ nhiệm lớp như một GV thực thụ, giúp các em nhanh chóng nắm bắt và tiếp cận công việc một cách thực tế và hiệu quả. Với SV, cần phải tích cực, chủ động giữ vai trò quyết định trong việc hình thành các KN, năng lực công tác chủ nhiệm lớp; cần nhận thức đúng đắn tầm quan trọng, ý nghĩa của công tác chủ nhiệm lớp; hình dung được các công việc của GV chủ nhiệm để định hướng cho hoạt động nghề nghiệp tương lai.

2.3. Biện pháp rèn luyện kỹ năng chủ nhiệm lớp cho sinh viên ngành Giáo dục tiểu học ở Trường Đại học Đồng Tháp

Điều 2, Luật Phổ cập giáo dục đã nêu: “*Giáo dục tiểu học là bậc học nền tảng của hệ thống giáo dục quốc dân, có nhiệm vụ xây dựng và phát triển tình cảm, đạo đức, trí tuệ, thẩm mỹ và thể chất của trẻ em, nhằm hình thành cơ sở ban đầu cho sự phát triển toàn diện nhân cách con người Việt Nam xã hội chủ nghĩa*” [5; tr 1]. Việc đào tạo GV tiểu học cần chú trọng những KN nghề nghiệp dạy học, giáo dục đặc thù của bậc học.

Để làm tốt việc trang bị tri thức, KN nghề nghiệp, KN dạy học, KN giáo dục cho SV tiểu học, chúng tôi đề xuất một số biện pháp rèn luyện KN chủ nhiệm lớp cho SV ngành giáo dục tiểu học ở Trường Đại học Đồng Tháp như sau:

2.3.1. Sinh viên cần hiểu và hoàn thành tốt nhiệm vụ của người giáo viên

Đó là: mẫu mực về đạo đức, gương mẫu trong việc chấp hành pháp luật, nắm vững đường lối, quan điểm của Đảng, Nhà nước trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong bối cảnh hiện nay, cũng như trong việc đổi mới, phát triển sự nghiệp GD-ĐT; luôn là tấm gương sáng cho HS noi theo. Trên cơ sở đó, biết vận dụng sáng tạo tri thức,

KN nghề nghiệp vào thực tiễn việc giáo dục thế hệ trẻ, làm tốt công tác giáo dục và phát triển trí tuệ đạo đức HS, giúp các em trở thành những công dân tốt, có ích cho xã hội, những “*công dân toàn cầu*” trong xu thế hội nhập quốc tế. Để làm tốt công tác này, đòi hỏi mỗi GV cần luôn có ý thức học hỏi, bồi dưỡng và tự bồi dưỡng để từng bước nâng cao trình độ, nghề nghiệp của bản thân; có lối sống giản dị, hòa đồng, hết lòng thương yêu HS, luôn phấn đấu vì sự phát triển của sự nghiệp GD-ĐT.

2.3.2. Tổ chức tốt công tác trang bị tri thức về kỹ năng nghiệp vụ sư phạm cho sinh viên

SV ngành giáo dục tiểu học phải được bồi dưỡng, trang bị tri thức về KN nghiệp vụ sư phạm ngay từ năm thứ nhất trong những môn học theo các học phần, tín chỉ quy định, như: *Tâm lý học, Giáo dục học, Lý luận dạy học và Phương pháp dạy học bộ môn* thì các môn học chuyên ngành khác cũng cần lồng ghép để rèn luyện, giáo dục cho SV các KN sư phạm như: *Tác phong lên lớp; KN tổ chức lớp học; Quan sát lớp học; Trình bày văn bản; Kiểm tra, đánh giá trong dạy học, giáo dục; Tổ chức các hoạt động dạy học...* Qua đó, giúp SV hiểu rõ hơn bản chất khái niệm “*nghiệp vụ sư phạm*” cũng như nắm vững những công việc cụ thể của GV chủ nhiệm lớp ngay từ khi nhận lớp chủ nhiệm, như: tìm hiểu nắm bắt đối tượng HS qua việc nghiên cứu hồ sơ, học bạ của HS năm học trước; lập phiếu điều tra thông tin cá nhân, lập hồ sơ HS. Trên cơ sở đó, phân loại đối tượng HS để theo dõi, giáo dục trong suốt năm học; đồng thời, lựa chọn những HS có năng lực, nhiệt tình để xây dựng đội ngũ ban cán sự lớp để hoàn thiện tổ chức lớp học. Khi đã xây dựng được ban cán sự lớp, cần phân công công việc cụ thể cho từng thành viên, thường xuyên quan tâm, bồi dưỡng ý thức trách nhiệm, tinh thần vì tập thể, tính tiên phong gương mẫu cũng như phương pháp làm việc cho các em. GV chủ nhiệm cần hướng dẫn HS xây dựng các tiêu chí thi đua cụ thể trên cơ sở phương hướng, nhiệm vụ năm học của nhà trường và đặc điểm tình hình HS trong từng lớp học.

2.3.3. Tăng cường công tác rèn luyện nghiệp vụ sư phạm theo hướng: “*Đủ lý thuyết, trọng thực hành*”

Nhà trường cần mời các GV phụ trách công tác Đội Thiếu niên tiên phong, GV làm tốt công tác chủ nhiệm ở các trường tiểu học để hướng dẫn thực hành KN làm công tác Đội, KN chủ nhiệm lớp cũng như tập huấn và rèn luyện các KN xử lý tình huống sư phạm cho SV thuần thực hơn. Chẳng hạn như: Hướng dẫn SV rèn KN giáo dục đạo đức cho HS qua giờ chào cờ sáng thứ hai đầu tuần, tiết sinh hoạt lớp vào cuối tuần, các hoạt động sinh hoạt tập thể vào giữa các buổi học, các buổi sinh hoạt tập thể theo chủ đề kỉ niệm những ngày lễ lớn của đất nước, địa phương (như: 2/9; 9/10; 15/10; 20/10; 20/11; 22/12; 3/2; 8/3; 30/4; 1/5...). Thông qua đó, giáo dục lòng yêu nước, niềm tự

hào dân tộc, tình yêu quê hương đất nước cho HS; đồng thời, tạo ra những sân chơi bổ ích, lành mạnh để các em được giao lưu, tiếp xúc cùng nhau đoàn kết để tham gia các hoạt động, xích lại gần nhau hơn; từng bước hình thành nhân cách cho HS.

Cần hướng dẫn để SV thấy rõ vai trò và tầm quan trọng của việc kết hợp chặt chẽ giữa GV chủ nhiệm lớp và một số GV bộ môn, cũng như việc phối kết hợp với các tổ chức đoàn thể trong nhà trường, như: Ban Giám hiệu, Công đoàn nhà trường, đặc biệt là với Đội Thiếu niên tiền phong Hồ Chí Minh, Ban Đại diện phụ huynh HS và với chính cha mẹ các em. Vì đây là những lực lượng đặc biệt quan trọng trong việc đề ra các chủ trương, giải pháp định hướng chung trong quá trình giáo dục theo suốt khóa trình. Đồng thời là lực lượng thường xuyên cùng GV chủ nhiệm theo dõi quá trình phấn đấu rèn luyện của HS, cần thường xuyên trao đổi với phụ huynh HS để thông báo kịp thời những ưu điểm, nhược điểm, cũng như nắm bắt những thông tin cần thiết đến gia đình các em, nhất là những HS cá biệt, chậm tiến. Từ đó, có biện pháp giáo dục phù hợp, kịp thời, giúp HS sửa chữa khuyết điểm để từng bước tiến bộ.

2.3.4. Phối kết hợp chặt chẽ giữa các khoa, tổ bộ môn trong rèn luyện kỹ năng chủ nhiệm lớp cho sinh viên

Giảng viên các bộ môn *Tâm lý học, Giáo dục học, Rèn luyện nghiệp vụ sư phạm* cần thường xuyên tổ chức cho SV xem băng hình về công tác chủ nhiệm và thông qua những công việc chủ nhiệm của GV ở trường tiểu học, giúp SV quan sát, học hỏi KN làm công tác chủ nhiệm lớp, hoặc có thể mời GV chủ nhiệm lớp giỏi ở trường tiểu học đến chia sẻ kinh nghiệm (nếu có điều kiện). Qua đó, giúp SV nắm vững đường lối, quan điểm lý luận giáo dục hiện đại để vận dụng vào công tác chủ nhiệm lớp, đặc biệt là phương pháp, nghệ thuật sư phạm, như: Các yếu tố ảnh hưởng tới sự hình thành và phát triển nhân cách HS; vai trò của giáo dục trong sự hình thành nhân cách; mối quan hệ thầy trò; vai trò của công tác xã hội hóa giáo dục; một số KN cần thiết của GV chủ nhiệm trong công tác giáo dục HS cá biệt; KN tổ chức các hoạt động ngoại khóa cho HS; KN lập hồ sơ, lập kế hoạch chủ nhiệm cho từng tháng, từng học kì và cả năm học; KN làm việc với phụ huynh HS, với các tổ chức xã hội; sự khác biệt của GV chủ nhiệm lớp với GV bộ môn... Thông qua các bài nói chuyện của những GV chủ nhiệm giỏi là “con đường” ngắn nhất giúp SV hình thành KN về công tác chủ nhiệm lớp, là hình thức “truyền nghề” trực tiếp, sống động và hiệu quả cho SV trong quá trình đào tạo ở nhà trường.

2.3.5. Tăng cường tổ chức các hoạt động rèn luyện nghiệp vụ cho sinh viên

Nhà trường cần tăng cường tổ chức “Hội thi nghiệp vụ sư phạm” ở các lớp, khoa, trường bằng nhiều hình thức và nội dung phong phú để rèn luyện KN cho SV với các hình

thức: thi “Hiểu biết sư phạm” cho SV năm thứ nhất; thi “Ứng xử sư phạm” cho SV năm thứ hai; thi “Năng khiếu sư phạm” cho SV năm thứ ba; thi “Hùng biện sư phạm” cho SV năm thứ tư...; qua các cuộc thi này, tạo ra những sân chơi lành mạnh, bổ ích giúp các em từng bước hiểu được vai trò, ý nghĩa của “nghề làm thầy”, hiểu được những công việc cần làm, những KN, nghiệp vụ cần rèn luyện để phục vụ cho nghề nghiệp sau này. Đồng thời, qua việc tham gia các cuộc thi, trình độ, KN sư phạm nói chung, KN giao tiếp, giáo dục nói riêng của SV sẽ từng bước được nâng lên.

2.3.6. Tạo mối liên hệ gắn kết với các trường tiểu học

Nhà trường thường xuyên tạo mối liên hệ gắn kết với các trường tiểu học trên địa bàn thành phố, cũng như một số địa phương để thiết lập mạng lưới hỗ trợ SV cả khi đang học và khi đi kiến tập, thực tập tại các trường tiểu học. Việc đưa SV xuống trường tiểu học thực tập là những cơ hội tốt trong chương trình đào tạo; giúp SV được “trực quan sinh động” những công việc mà các em cần rèn luyện; gắn việc “học” với “hành” để SV được trải nghiệm, làm việc với HS tiểu học. Thông qua hoạt động trực tiếp, giúp SV rút ra những kinh nghiệm, là cơ sở để tiếp tục rèn luyện, hoàn thiện bản thân.

3. Kết luận

Công tác chủ nhiệm ở trường tiểu học có vai trò hết sức quan trọng trong sự hình thành và phát triển toàn diện nhân cách HS. Để làm tốt công tác này, mỗi GV chủ nhiệm phải có những hiểu biết sâu sắc về vai trò, nhiệm vụ, KN sư phạm trong công tác dạy học, giáo dục HS. Vì vậy, việc hoàn thiện đồng bộ, toàn diện các biện pháp đề xuất ở trên có vai trò quan trọng, sẽ góp phần phát triển năng lực nghề nghiệp của GV.

Tài liệu tham khảo

- [1] Phạm Thành Nghị (2016). *Tâm lý học giáo dục*. NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- [2] Nguyễn Văn Lũy - Lê Quang Sơn (2009). *Từ điển Tâm lý học*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- [3] Quý Lâm - Kim Phượng (2014). *Từ điển Tiếng Việt*. NXB Lao động - Xã hội.
- [4] Quốc hội (2005). *Luật Giáo dục*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [5] Quốc hội (1991). *Luật Phổ cập giáo dục tiểu học*. NXB Chính trị Quốc gia - Sự thật.
- [6] Trần Thị Tuyết Oanh (chủ biên, 2005). *Giáo dục học* (tập 1, 2). NXB Đại học Sư phạm.
- [7] Hà Nhật Thăng (2005). *Công tác giáo viên chủ nhiệm lớp*. NXB Giáo dục.